

چالش بازنشستگی پیش از موعد برای بیمه گران اجتماعی

صندوق های بازنشستگی در هزارتوی افزایش تعهدات

تبصره های ۲ و ۴ ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی

براساس ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی شمولان این قانون در صورت حائز بودن شرایط زیر حق استفاده از مستمری بازنشستگی را خواهند داشت: «حداقل ۱۰ سال حق بیمه مقرر را قبل از تاریخ تقاضای بازنشستگی پرداخته باشند و سن مرد به ۶۰ سال تمام و سن زن به ۵۵ سال تمام رسیده باشد.» اما در تبصره ۲ این قانون آمده است: «کارهای سخت و زیان آور کارهایی است که در آن عوامل فیزیکی، شیمیایی، مکانیکی و بیولوژیکی محیط کار غیراستاندارد بوده و در اثر اشتغال کارگر، تنش به مراتب بالاتر از ظرفیت های طبیعی (جسمی و روانی) در وی ایجاد می شود که نتیجه آن بیماری شغلی و عوارض ناشی از آن بوده و بتوان با به کارگیری تمهیدات فنی، مهندسی، بهداشتی و ایمنی و غیره صفت سخت و زیان آور بودن را از آن مشاغل کاهش داد یا حذف کرد.» براساس این تبصره: «افرادی که حداقل ۲۰ سال متوالی و ۲۵ سال متناوب در کارهای سخت و زیان آور اشتغال داشته و در هر مورد حق بیمه مدت مذکور را به سازمان پرداخته باشند، می توانند تقاضای مستمری بازنشستگی کنند. هر سال سابقه پرداخت حق بیمه در کارهای سخت و زیان آور ۱٫۵ سال محاسبه خواهد شد.» همچنین در صورتی که بیمه شدگان موضوع این تبصره قبل از رسیدن به سن مقرر با کمتر از ۲۰ سال سابقه خدمت، دچار فرسایش جسمی و روحی ناشی از اشتغال در کارهای سخت و زیان آور شوند با تأیید کمیسیون های پزشکی (موضوع ماده ۹۱ قانون تأمین اجتماعی) با هر میزان سن و سابقه خدمت از مزایای مندرج در این تبصره برخوردار خواهند شد. در مورد سایر بیمه شدگان حداقل سابقه پرداخت حق بیمه برای استفاده از مستمری بازنشستگی از تاریخ تصویب این قانون هر سال یک سال افزایش خواهد یافت تا آنکه این حداقل به ۲۰ سال تمام برسد. در ادامه قوانین و مقررات اشاره شده در حوزه مشاغل سخت و زیان آور در تبصره ۴ ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی نیز آمده است: «کارگر با داشتن ۲۰ سال سابقه کار و ۴۲ سال سن به شرط پرداخت حق بیمه با ۲۰ روز حقوق می تواند بازنشسته شود.»

ضرورت بالای اصلاحات بیمه ای

این کارشناس حوزه تأمین اجتماعی، حرکت به سمت اصلاح قوانین، اصلاحات پارامتریک (بیمه ای) و اصلاح سیستم های مستمری را بسیار ضروری دانست و گفت: «البته باید این اقدامات به شیوه ای انجام شود که شیب ملایم و منطقی را طی کند تا سازمان بزرگی همچون تأمین اجتماعی بتواند برای ایفای تعهدات و مصارف خود برنامه ریزی درستی داشته باشد.» او اضافه کرد: «یکی از مهم ترین مسائل مشاغل سخت و زیان آور، دستگاه های دولتی هستند که افراد مشمول شاغل در این نهادها با پنج سال سنوات ارفاقی بازنشسته می شوند. البته بازنشستگی پیش از موعد در حوزه های دیگر نیز وجود دارد که هر کدام از این موارد متناسب با محاسبات سنجه ای و قوانین بیمه ای طراحی نشده اند؛ این مسائل عامل به هم زدن تعادل منابع و مصارف سازمان تأمین اجتماعی است.»

جنانی افزود: «به همین خاطر برای چنین برنامه هایی نیاز به کار کارشناسی و ایجاد اتاق فکریایی است. افراد توانمند، متخصص و کارشناس این حوزه باید به گونه ای برنامه ریزی کنند که حوزه مستمری ها و تعهدات کوتاه مدت و بلندمدت تأمین اجتماعی، منطقی شود و در موضوع صندوق بیمه بیکاری هم باید برنامه هایی طراحی و اجرایی شود.»

۹ هزار زن روستایی مشمول بیمه اجتماعی کشاورزان می شوند

بهزیستی به صفر رسید و ۱۰۰ درصد آن ها تحت پوشش قرار گرفتند.»

صندوق بیمه اجتماعی با استفاده از زیرساخت های موجود و ارائه خدمات بیمه ای مؤثر، امکان پوشش بیمه اجتماعی جامعه زنان سرپرست خانوار روستایی و عشایری را فراهم می کند تا این افراد خدماتی همچون بیمه بازنشستگی، بیمه از کارافتادگی و بازماندگی را دریافت کنند.

زنان، ۴۱ درصد بیمه شدگان صندوق کشاورزان

صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر از سال ۱۳۸۴ به صورت رسمی فعالیت خود را آغاز کرد اما دارای ضریب پشتیبانی ۸۰٫۸ است؛ یعنی به ازای هر ۸۰٫۸ بیمه شده تنها یک نفر از این صندوق مستمری دریافت می کند، این ضریب پشتیبانی نشان می دهد که صندوق مذکور یکی از جوان ترین و پایدارترین صندوق های بیمه گر در کشور است.

از اشتغال داشته باشد، گفت: «این منابع از ماده ۲۸ قانون تأمین اجتماعی از محل وصول حق بیمه های افراد شاغل تأمین می شود. با توجه به وابستگی وصول حق بیمه به مسئله اشتغال، در شرایط روند کاهشی فرصت های شغلی و بیکاری در کشور، علاوه بر رشد نیافتن منابع تأمین اجتماعی، مصارف این سازمان نیز در معرض خطر قرار می گیرد.»

او در ادامه افزود: «اکنون از یک طرف کاهش نقدینگی و منابع وجود دارد و از طرفی افزایش بازنشستگی های پیش از موعد را شاهد هستیم. این نوع بازنشستگی ها به مسئله اشتغال، در شرایط روند کاهشی فرصت های شغلی و بیکاری در کشور، علاوه بر رشد نیافتن منابع تأمین اجتماعی، مصارف این سازمان نیز در معرض خطر قرار می گیرد.»

جنانی گفت: «تأمین اجتماعی سخاوتمندانه ترین سازمان در حوزه مستمری های سخت و زیان آور به شمار می رود. در همه جای جهان این موضوع به شکل دو بعدی و متأثر از سن و سابقه است اما در کشور ما بدون شرط سنی، خدمات بازنشستگی سخت و زیان آور با ضریب ارفاق ۱٫۵ برای مشمولان قانون کار ارائه می شود. این مسئله خسارات فراوانی برای تأمین اجتماعی به بار می آورد. اگر در کشور برای دو قانون موضوع هم پوشانی اجرایی شود؛ به عنوان نمونه تبصره «۴» ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی که اجازه می دهد افراد با ۴۲ سال سن و ۲۰ سال بیمه پردازی بازنشسته شوند و تبصره ۲ ماده ۷۶ قانون تأمین اجتماعی که اجازه بازنشستگی فرد با ۲۰ سال سابقه کار و ۳۰ روز حقوق را می دهد، با تقابل و تعامل این قانون و هم پوشانی آن ها، یک نفر می تواند با استفاده از هر دو قانون و با ۱۳٫۵ سال بازنشسته شود.» او ادامه داد: «در شرایط اشاره شده، افراد بازنشسته فرصت اشتغال دیگران را خواهند گرفت و از طرفی حقوق و مستمری نیز از سازمان تأمین اجتماعی دریافت می کنند. از سوی دیگر در شرایط خروج فرد بازنشسته کم سن از کشور، یک نیروی پرورش یافته، بالنده و آموزش دیده در زمان اوج شکوفایی خود تحویل دیگر کشورها داده می شود.»

در سال ۱۳۹۹ به حدود ۳٫۸ درصد سال ۱۴۰۳ برسد، گفت: «اگر قوانین بازنشستگی اصلاح نشود، کسی نمی تواند از این روند نامطلوب جلوگیری کند.»

ضرورت تناسب منابع و مصارف تأمین اجتماعی

محمدعلی جنانی، کارشناس بیمه های اجتماعی، به واسطه اهمیت موضوع بازنشستگی و چالش های ناشی از رشد تعداد بازنشستگان پیش از موعد در سازمان تأمین اجتماعی، در گفت و گو با «آینه نو» مشکلات افزایش بازنشستگان پیش از موعد، الزام تعادل منابع و مصارف تأمین اجتماعی، اهمیت اصلاحات بیمه ای و بسیاری موارد مرتبط با حوزه بازنشستگی را تشریح کرده است. جنانی با اشاره به اینکه تأمین اجتماعی به عنوان بزرگ ترین سازمان بیمه ای، اولین تولیدکننده خدمات بیمه ای، نخستین خریدار حوزه درمان و دومین مولد درمان محسوب می شود، گفت: «در حال حاضر بیش از ۵۴ درصد جمعیت کشور تحت پوشش این نهاد بیمه گر قرار دارند؛ این افراد قبل تولد و بعد از فوت از خدمات سازمان تأمین اجتماعی بهره مند می شوند.» او افزود: «تأمین اجتماعی مبتنی بر اصول محاسبات بیمه ای برای تأمین و تعادل منابع و مصارف فعالیت دارد. اگر این سازمان خواستار کفایت انجام وظایف در قبال عملکرد مناسب باشد، باید منابع و مصارف خود را در جهت تناسب و توازن هدایت کند.» این کارشناس بیمه های اجتماعی بیان کرد: «در چنین شرایطی به شرط مطلوبیت وضعیت کسب و کار و صنعت کشور و رونق تولید و به واسطه رشد جمعیت مناسب، تأمین اجتماعی هم شرایط خوبی خواهد داشت اما در وضعیت نامناسب کسب و کار و حرکت جمعیت کشور به سمت کهنسالی، طبیعتاً سازوکار صندوق های بیمه ای نظیر تأمین اجتماعی با اختلال مواجه می شود.» جنانی ادامه داد: «مسئله تعادل منابع و مصارف صندوق های بیمه ای، موضوعی بسیار جدی برای ادامه حیات آن هاست. در نهایت معتقدم اگر فکر عاجلی برای حل چالش های این حوزه رخ ندهد، تبعات ناخوشایند و منفی برای این سازمان ها به دنبال خواهد داشت.»

ضرورت کسب منابع پایدار از محل اشتغال

کارشناس بیمه های اجتماعی با اشاره به اینکه در این اوضاع سازمان تأمین اجتماعی باید منابع پایداری حاصل

یکی از دلایل رشد بازنشستگان و مستمری بگیران و افزایش حجم تعهدات صندوق های بیمه ای در قبال این بخش از جامعه تحت پوشش، شمار سال های فعالیت این نهاد های بیمه گر اجتماعی است. به عبارتی به نسبت سال های خدمات رسانی صندوق های بیمه ای و رشد حجم جمعیت بیمه شدگان، افزایش جامعه بازنشسته این سازمان ها نیز مسئله ای طبیعی است.

موضوع اما زمانی برای بیمه گران اجتماعی چالشی می شود که در جریان فعالیت این صندوق ها، و به واسطه مقررات تکلیفی دولت ها، جمعیت قابل توجهی از گروه های مختلف بیمه شدگان در قالب بازنشستگی پیش از موعد به جمع مستمری بگیران آن ها اضافه می شوند. در این شرایط، رشد بالای بازنشستگان نسبت یا ضریب پشتیبانی سازمان های بیمه ای را تضعیف می کند و تعهدات این نهاد ها را در قبال جامعه مستمری بگیر افزایش می دهد. در این وضعیت، طبیعتاً تعادل منابع و مصارف صندوق ها و سازمان های بیمه ای با اختلال مواجه خواهد شد.

مطابق داده های سازمان تأمین اجتماعی، حجم بالای از جامعه مستمری بگیر و بازنشسته این سازمان را بازنشستگان پیش از موعد تشکیل می دهند. مطابق آخرین اطلاعات، در حال حاضر حدود ۵۳ درصد مجموع جمعیت بازنشسته سازمان تأمین اجتماعی، پیش از موعد جمعیت افزایش حدود یک میلیون بازنشسته و مستمری بگیر تأمین اجتماعی در سه سال گذشته و استمرار رشد بازنشستگی پیش از موعد نظیر بازنشستگان سخت و زیان آور نیز، سیر افزایشی تعهدات این سازمان و چالش تأمین منابع و ضرورت چاره اندیشی برای برطرف کردن ناترازی منابع و مصارف را پیش روی بزرگ ترین نهاد بیمه اجتماعی کشور قرار داده است. این در حالی است که سازمان تأمین اجتماعی در حال حاضر ۴ میلیون و ۳۰۰ هزار بازنشسته و مستمری بگیر اصلی و در واقع بیش از ۸ میلیون بازنشسته اصلی و تبعی را تحت پوشش دارد که خدمات بیمه ای، درمانی، بازنشستگی و بسیاری سرویس های دیگر را در قالب تعهدات به آنان ارائه می دهد.

تغییر هرم جمعیتی و رشد بازنشستگان

مصطفی سالاری، مدیرعامل سازمان تأمین اجتماعی ۲۷ آبان در نشست شورای معاونان این نهاد به چالش های حوزه منابع این سازمان اشاره کرد و گفت: «در تلاشیم که تا پایان امسال با وضعیت مناسبی به سال جدید وارد شویم. با وجود دشواری ها و پیچیدگی های این حوزه، چالش ها غیرقابل مدیریت نیست. بخش مهمی از این مشکلات ناشی از مسائلی است که از خارج بر سازمان تحمیل می شود.» مدیرعامل سازمان تأمین اجتماعی اضافه کرد: «در اسفندماه سال ۱۴۰۰ تعداد بازنشستگان سازمان حدود ۳ میلیون و ۴۰۰ هزار نفر بود و امروز به حدود ۴ میلیون و ۴۰۰ هزار نفر رسیده که افزایش حدود یک میلیون نفری در کمتر از سه سال را نشان می دهد.» در ادامه، سالاری با اشاره به اینکه مسائلی نظیر تغییر در هرم جمعیتی و بازنشستگی های پیش از موعد باعث شده ضریب پشتیبانی در سازمان تأمین اجتماعی از حدود ۴٫۴

بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر با حدود سه میلیون بیمه شده، همچنان توسعه بیمه ای را در قالب

راهبردی اصلی خود دنبال می کند. در همین راستا یکی از برنامه های این صندوق، جذب ۹ هزار زن روستایی سرپرست خانوار تحت پوشش بهزیستی است. جذب زنان سرپرست خانوار تحت پوشش بهزیستی در قالب تفاهات نامه بین این صندوق و سازمان بهزیستی در دستور کار قرار گرفته تا زمینه رشد افراد بیمه شده و توسعه پوشش بیمه ای در این نهاد بیمه گر فراهم شود.

بیمه ۲٫۵ میلیون زن غیر شاغل روستایی

صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر در سال گذشته برنامه ای محوری را برای پوشش بیمه ای زنان روستایی غیر شاغل با سه فرزند و بیشتر در دستور کار خود قرار داد تا از این طریق زنان دارای شرایط بتوانند بدون پرداخت هزینه و به صورت رایگان از بیمه بهره مند شوند.

براساس برآوردهای اولیه دو میلیون و ۵۰۰ هزار نفر از بانوان غیر شاغل روستایی با سه فرزند و بیشتر امکان استفاده از بیمه رایگان صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان

سازمان تأمین اجتماعی با توجه به جایگاه ویژه خود از بسیاری پدیده ها، شاخص ها و رویدادهای اجتماعی تأثیر می پذیرد. یکی از این مسائل، پدیده سالمندی جمعیت و اثرات ناشی از آن در بین گروه های مختلف اجتماعی است.

تأمین اجتماعی نیز مانند دیگر صندوق های بیمه ای و بازنشستگی، تحت تأثیر پدیده سالمندی قرار دارد. در واقع مناسبات حوزه فعالیت این صندوق بیمه اجتماعی به طور مستقیم با موضوع سالمندی جمعیت در ارتباط است. بنابراین تأمین اجتماعی باید برای پیشگیری از برخی مشکلات ناشی از پدیده سالمندی، چاره ای اساسی و راهکارهای مدیریتی درست و متناسب با شرایط را مورد توجه داشته باشد. رشد تعهدات کوتاه مدت و بلندمدت بیمه ای، درمانی، بازنشستگی و بسیاری تعهدات دیگر نیز در این حوزه قرار می گیرند.

برنامه های تحولی این نهاد بزرگ بیمه گر اجتماعی کشور، باید به گونه ای باشد که با توجه به رشد جمعیت و پدیده سالمندی و چالش هایی که این موضوع برای سازمان های بیمه ای به وجود خواهد آورد، بتوانند در قبال بیمه شدگان و افراد تحت پوشش برنامه های اساسی و دقیقی ارائه کنند.

اصلاحات پارامتریک یا سنجه ای یک مسئله مهم در زمینه تغییرات رویدادهای اجتماعی محسوب می شود. با توجه به بالا رفتن سن امید به زندگی و روند رشد سالمندی جمعیت به ویژه در سال های آینده، ضرورت اعمال تغییرات در سن بازنشستگی و برنامه ریزی های سازمان های بیمه ای باید در اولویت قرار گیرد. پایدار ای منابع سازمان تأمین اجتماعی و تعادل منابع و مصارف این نهاد نیز به انجام اصلاحات بیمه ای وابسته است؛ به عبارتی اصلاحات سنجه ای در راستای کاهش بار تعهدات بلندمدت و جذب و خلق منابع جدید، از الزامات سازمان تأمین اجتماعی به شمار می رود.

اصلاح قوانین بازنشستگی به ویژه در بخش پیش از موعد ها از موارد ضروری در حوزه اصلاحات پارامتریک است. با توجه به تغییرات در حال انجام ساختار عرصه کار و تولید، در بخش بازنشستگی های پیش از موعد که مصارف تأمین اجتماعی را افزایش داده و تعهدات بسیاری به این سازمان تحمیل کرده نیز باید چاره جویی صورت گیرد.

تغییرات هرم جمعیتی و رشد جامعه سالمند تحت پوشش بیمه های اجتماعی، ضرورت توسعه پوشش بیمه ای را برای نهادی نظیر تأمین اجتماعی بیشتر از گذشته روشن کرده است. سازمان تأمین اجتماعی با توجه به این تغییرات و چالش های ناشی از آن باید گسترش چتر بیمه شدگان و تعمیم خدمات بیمه ای را در اولویت داشته باشد تا از این طریق بخشی از آسیب های پدیده سالمندی را کاهش دهد.

افزایش ورودی های سازمان تأمین اجتماعی و گسترش چتر بیمه ای به خصوص برای گروه های اجتماعی بدون پوشش می تواند در زمینه مواجهه با گسترش جمعیت سالمند کشور چاره ساز باشد. هر چه تعداد بیمه شدگان جدید بیشتر باشد سازمان تأمین اجتماعی با خلق منابع لازم، علاوه بر افزایش تعداد افراد بیمه شده جدید در ارائه بهتر خدمات به همه افراد تحت پوشش موفق تر عمل خواهد کرد. در دوره های مختلف، این سازمان طرح های اساسی برای افزایش شمار بیمه شدگان در برنامه کاری خود داشته و از این طریق ضمن توسعه بیمه ای، تأمین منابع تازه را نیز محقق کرده است. ادامه روند جذب بیمه شدگان با وجود جمعیت چندمیلیون نفری افراد بدون بیمه در کشور، با برنامه های دقیق ممکن است.

اجرای این گونه طرح ها افرادی مانند دانشجویان و زنان خانه دار را زیر چتر بیمه می گیرد و از این طریق با ثبت روند افزایشی تأمین منابع سازمان تأمین اجتماعی، منابع مورد نیاز برای ایفای تعهدات ۴۷ میلیون نفر تحت پوشش از جمله بازنشستگان فراهم می شود.

البته در این راستا صرفاً نباید ورودی ها یعنی بیمه شدگان جدید را مورد توجه قرار داد بلکه باید برای خروجی ها یعنی افراد بازنشسته و مستمری بگیر نیز در راستای برقراری تعادل منابع و مصارف تأمین اجتماعی برنامه ریزی کرد. کنترل و نظارت بر بازنشستگی های پیش از موعد نظیر سخت و زیان آورها در این بستر قرار می گیرد.